

ПРОГНОЗУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Якименко Марина Анатоліївна, здобувачка освіти 2-го курсу за спеціальністю

051 Економіка, економічна аналітика, група УА-31

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м.Київ, Україна

ORCID ID: 0009-0009-8525-0052

e-mail: marinkayakimenko1403@gmail.com

Науковий керівник: Вовк Ольга, д.е.н., професор

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-1680-1959

В умовах російсько-української війни вітчизняні підприємства стикаються з безпрецедентними викликами, які вимагають швидкої адаптації та інноваційного підходу до розвитку. Масштабні руйнування інфраструктури, скорочення робочої сили та порушення ланцюгів постачання стали серйозною загрозою для економічної стабільності. Проте, саме в таких кризових умовах інноваційні технології та новаторські підходи можуть стати ключем до розвитку підприємств. Відновлення економіки України неможливе без впровадження сучасних інвестиційних стратегій та інноваційних рішень, які здатні підтримати як малий, так і середній бізнес у цей надзвичайно складний період. Інновації є інструментом подолання наслідків війни, відновлення ділової активності та забезпечення економічного й технологічного суверенітету України.

Дослідження та інновації прокладають шлях у майбутнє. Вони відкривають можливості для кожного з нас окремо, а також для України в цілому. Адже саме інноваційний розвиток сприяє економічному зростанню, створенню багатства, та людському розвитку. Крім того, інновації підтримують конкурентоспроможність, забезпечуючи технологічний суверенітет України, і безумовно, захищають засоби до існування та покращують якість життя всіх громадян. Для визначення інноваційного потенціалу нашої держави в умовах російсько-української війни, варто звернутися до «Глобального інноваційного індексу 2024» [1]. Глобальний індекс інновацій 2024 досліджує 133 економіки світу з точки зору їхньої інноваційної сили. Так згідно з Глобальним індексом інновацій, найбільш інноваційною країною у 2024 р. зі значенням індексу 67,5 балів визнано – Швейцарію. Німеччина трохи відстала в рейтингу 2024 року (58,1). З іншого боку, Південна Корея змогла піднятися з 9-го на 6-е місце (60,9). Отже, трьома найбільш інноваційними економічними країнами залишаються Швейцарія, Швеція та США (рис.1) [1].

У 2024 році Україна посіла у рейтингу Глобального індексу інновацій – 60-те місце, опустившись на п'ять позицій у порівнянні з минулорічним звітом ВОІВ. При цьому наша країна посідає 4-те місце серед країн групи доходів «нижче середнього». І все ж, незважаючи на агресивну війну росії проти України, Глобальний інноваційний індекс 2024 показує і позитивні тенденції розвитку інновацій в нашій країні. Зокрема, Україна виробляє більше інноваційної продукції порівняно з рівнем інвестицій в інновації, відносно свого ВВП. Крім того, наша країна традиційно демонструє кращі позиції в рейтингу інноваційних результатів, аніж у рейтингу внеску в інновації [1].

Важливість інновацій для підприємств важко переоцінити, адже саме завдяки їм можна забезпечити конкурентоспроможність продукції як на внутрішньому, так і на світовому ринках.

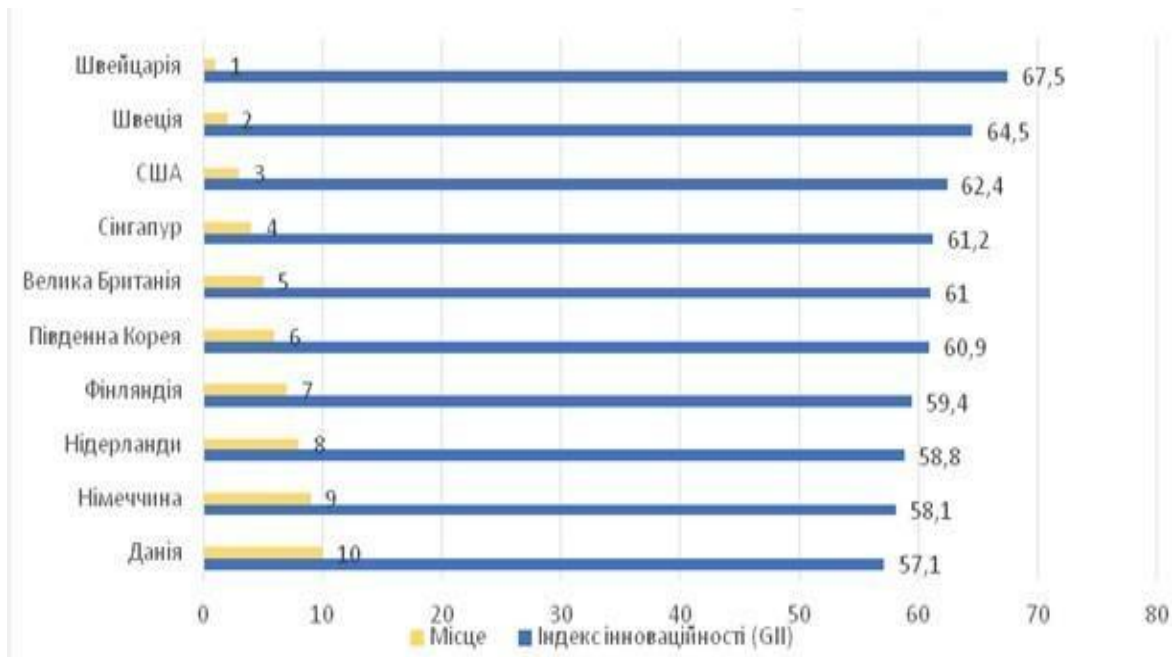

Рисунок 1 -Рейтинг 10 найбільш інноваційних країн світу згідно з Global Innovation Index 2024.

Джерело – сформовано на основі даних [1]

У практичній діяльності промислових підприємств спостерігається тенденція до застосування планової або спонтанної стратегії інноваційного розвитку. Характер кожної інноваційної стратегії визначається такими факторами, як чіткість намірів керівництва, готовність працівників діяти відповідно до цих намірів, рівень контролю з боку керівництва за діяльністю організації та прогнозованість зовнішнього середовища. Це підкреслює необхідність прогнозування стратегій інноваційної діяльності промислових підприємств [2, 4]

Ефективне впровадження нових технологій і рішень вимагає системного підходу, що базується на тісній співпраці різних учасників інноваційного процесу. В умовах змін, зумовлених викликами сучасності, національна інноваційна екосистема України відіграє важливу роль, забезпечуючи інтеграцію і взаємодію між державними установами, науковими закладами, підприємствами та іншими суб'єктами інноваційної діяльності. Саме завдяки цій екосистемі можливе створення сприятливих умов для розвитку інновацій, які відповідають потребам країни та міжнародним стандартам. Аналіз майбутніх сценаріїв інноваційного розвитку підприємств в Україні є важливим для їх адаптації до змін у зовнішньому середовищі. Розгляд потенційних напрямків інновацій дозволяє виявити ключові можливості для підвищення конкурентоспроможності (табл. 1).

Таблиця 1 - аналіз сценаріїв інноваційного розвитку підприємств

Опис	Основні ризики	Можливі переваги	Приблизні цифри
Оптимістичний сценарій			
Війна завершується протягом року, починається активне відновлення економіки. Міжнародні інвестиції збільшуються, що стимулює розвиток інновацій	Можливі затримки у відновленні інфраструктури, залежність від політичної ситуації та міжнародної допомоги	Активізація інноваційного розвитку, швидке відновлення економіки, орієнтація на зовнішні ринки	ВВП зростає на 5–7% щорічно, інвестиції до 10 млрд дол. США на рік
Песимістичний сценарій			
Військові дії тривають довгий час, інвестиційна активність низька, підприємства змушені скорочувати виробництво	Масові банкрутства, зниження інноваційної активності, виїзд кваліфікованих кадрів за кордон, нестача ресурсів	Скорочення активності, проте компанії можуть знайти нові моделі роботи в умовах кризи	ВВП падає на 10–15% щорічно, інвестиції до 1–2 млрд дол. США/рік

<i>Реалістичний сценарій</i>			
Війна триває певний час, але є стабілізація на рівні регіональних конфліктів. Поступове відновлення економіки з частковим інвестуванням у нові технології	Повільне відновлення економіки, нерівномірне відновлення інфраструктури, ризик повернення активних бойових дій. Недостача коштів на відновлення інфраструктури	Підприємства адаптуються, використовують цифрові технології, шукають нові ринки і стратегії розвитку	ВВП зростає на 2–3% щорічно, інвестиції до 5 млрд дол. США в рік

Джерело: сформовано на основі даних [1,3]

Методи прогнозування інноваційного розвитку підприємства в Україні стали важливими інструментами для покращення конкурентоспроможності та адаптації до сучасних економічних умов. Декілька прикладів застосування економіко-математичних методів, за якими можна здійснювати прогноз майбутнього розвитку в Україні та у будь-якій іншій країні:

1. Матричний метод: кількісна оцінка співвідношень між елементами інноваційного розвитку у межах видів економічної діяльності в країнах.
2. Аналіз тенденцій: цей метод включає вивчення історичних даних та трендів для прогнозування майбутніх змін у бізнесі. Зокрема, використовується аналіз динаміки продажів та витрат.
3. Експертні оцінки: залучення фахівців для оцінки можливих сценаріїв розвитку. Це дозволяє включити суб'єктивні оцінки експертів у прогноз.
4. Моделювання сценаріїв: розробка декількох сценаріїв розвитку, що ґрунтуються на різних можливих змінних факторів. Це допомагає оцінити потенційні ризики та можливості.
5. Індексний метод: оцінка змінних, що відображають кількісні та якісні характеристики інноваційних процесів в країні [4].

Отже, в умовах війни в Україні прогностичні моделі інноваційного розвитку підприємств стають важливим інструментом для забезпечення їхньої стійкості та адаптивності. Сучасні виклики, пов'язані з безпекою та економічною нестабільністю, спонукають бізнеси шукати нові можливості для впровадження інновацій, що дозволяють не лише вижити, але й знайти конкурентні переваги. Прогнозування на основі аналізу ринку, споживчих трендів та технологічних змін є ключовими елементами в процесі розробки стратегій, які сприятимуть ефективному управлінню ризиками та реалізації інноваційних ініціатив.

Важливо також зазначити, що успішне прогнозування інноваційного розвитку підприємств в умовах війни вимагає інтеграції міждисциплінарних підходів та співпраці між державою, науковими установами та бізнесом. Залучення ресурсів для досліджень і розробок, підтримка стартапів та інвестиції в нові технології можуть створити сприятливе середовище для інновацій.

Література:

1. Глобальний інноваційний індекс 2024: як Україна зберігає інноваційний потенціал в умовах війни. URL: <https://nipo.gov.ua/hlobalnyj-innovatsijnyj-indeks-24/>.
2. Гнилянська, Л., Озарко К., Рудюк Я. Прогнозування інноваційної діяльності підприємств в екстремальних умовах: прикладний аспект. *Економіка та суспільство*, 2024. №60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3563> (дата звернення: 12.10.2024).
3. Вовк О.М., Бояринова К.О. Проєктна аналітика інвестування інноваційного розвитку та стартапів в контексті інтелектуалізації макроекономічних систем. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. №3, С. 121–128. URL: <https://mdes.khmnmu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/389> <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-17>. (дата звернення: 12.10.2024).
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2024).